

rozdział I / chapter I

Stary Rynek / Old Market Square

**Stary Rynek z kościołem jezuickim pw. św. Ignacego Loyoli
(pierwotnie św. Krzyża).**

Nieistniejący już kościół położony w zachodniej pierzei Starego Rynku, został zbudowany w XVII w. przez jezuitów, którzy przybyli do Bydgoszczy. Na początku obiekt sakralny nie posiadał wież, jednak do 1695 r. stały już obie konstrukcje – najpierw północna, następnie południowa. W 1848 r. podczas gwałtownej wichury spadły hełmy z obu wież. Od 1857 r. posiadały tymczasowe ostrosłupowe daszki (u góry), a w latach 80. XIX w. odbudowano je do pierwotnej wysokości, ale w innym stylu architektonicznym (po prawej). W 1925 r. wskutek uszkodzeń posadzki przy ołtarzu głównym dokonano oględzin podziemi kościoła, gdzie znaleziono 86 trumien, pochodzących z II poł. XVII w., m.in. pochówek Franciszka Ossolińskiego. Kościół istniał do 1940 r., kiedy to został zburzony przez Niemców. (fot. Rudolf Bradengeier)

**Old Market Square with the former Jesuit Church of St. Ignatius of Loyola
(originally, the Holy Cross Church).**

This nonexistent church, situated in the western frontage of the Old Market Square, was built by the Jesuits who arrived to Bydgoszcz in the 17th century. In the beginning, this place of worship had no steeples; two structures were added before 1695, first the northern steeple and later the southern steeple. In 1848, during a violent storm, both steeples lost their finials. Starting from 1857, they had temporary pyramid-like tops; in the 1880s, they were raised to their original height, but in a different architectural style (from the right). In 1925, as a result of floor damage in the high altar area, the church basement was explored. During these works, 86 caskets dating from the 2nd half of the 17th century were found, including the burial of Franciszek Ossoliński. The church existed until 1940.

Stary Rynek w dniu targowym, przełom XIX i XX w.

Bydgoski rynek został wytyczony w 1346 r., a wybrukowany w 1604 r. W okresie staropolskim i pruskim Stary Rynek stanowił główny miejski plac targowy. Cztery razy do roku odbywały się tu jarmarki, na które przyjeżdżali kupcy i kramarze z dalszej okolicy. Natomiast co dwa tygodnie miały miejsce targi kramarskie.

Old Market Square on the market day, turn of the 20th century.

The Bydgoszcz Market Square was outlined in 1346 and paved in 1604. During the Old-Polish period and under the Prussian rule, the Old Market Square served as the main marketplace in the city. It hosted fairs four times a year, attracting merchants and stallholders from more distant locations. Regular markets had been held every two weeks.

Stary Rynek, ok. 1917 r.

W 1896 r. w Bydgoszczy pojawiły się pierwsze tramwaje elektryczne. Jedną z linii przebiegała przez Stary Rynek.

Old Market Square, ca. 1917.

First electric trams appeared in Bydgoszcz in 1896. One of the lines was running through the Old Market Square.

Targ na Starym Rynku, 1925 r.

Kupcy rozstawiali swoje stoiska handlowe na całej przestrzeni rynku, nawet pod samym kościołem jezuitckim. Na fotografiach widać również fontannę, zwaną „Studzienką” z rzeźbą pn. Dzieci bawiące się z gęsią, postawioną w 1909 r. Obecnie stoi ona przed gmachem Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Market in the Old Market Square, 1925.

Merchants were installing their stands across the Market Square, all the way to the former Jesuit Church. The photograph also features a fountain, known as “Studzienka” (little well) with a sculpture depicting Children Playing with the Goose, installed in 1909. These days, it stands in front of the building of the Regional and Municipal Public Library.

Msza polowa na Starym Rynku, 1920 r.

22 stycznia 1920 r. do Bydgoszczy przybył dowódca Wojsk Wielkopolskich, generał broni Józef Dowbor-Muśnicki. Po blisko półtora wieku ucisku i postępującej germanizacji Bydgoszcz powróciła do Macierzy.

Field mass in the Old Market Square, 1920.

Lieutenant General Józef Dowbor-Muśnicki, commander of the Greater Poland Army, arrived to Bydgoszcz on January 22, 1920. After almost 150 years of repressions and progressing Germanization, Bydgoszcz returned to the Homeland.

Wkroczenie Wojska Polskiego na Stary Rynek, 1920 r.

Miejski plac był świadkiem różnych ważnych wydarzeń, jak chociażby traktatu welawsko-bydgoskiego w XVII w. czy wkroczenia wojsk polskich do Bydgoszczy 20 stycznia 1920 r. Polacy z wielkim entuzjazmem witali żołnierzy po wielu latach zaborów. (fot. Dietrich & Moldenhauer)

The Polish Army enters the Old Market Square, 1920.

The main square in the city witnessed many important events, including the Treaty of Bromberg in the 17th century and the entry of the Polish Army to Bydgoszcz on January 20, 1920. The local Poles welcomed soldiers with great enthusiasm after many years of foreign rule.

Postój dorożek samochodowych, ok. 1938 r.

W tle kamienica pod numerem 20 na Starym Rynku. Od 1912 r. znajdował się tam dom handlowy wyłącznie z polską obsługą. W tamtym czasie pod względem wielkości był to trzeci taki obiekt w mieście. Podwójna litera „S” widoczna nad piętrem budynku oznacza inicjały dwóch właścicieli – Mieczysława Siuchnińskiego i Romana Stobieckiego. Pod koniec 2008 r. podczas generalnego remontu kamienicy natrafiono na przedmiot z początku XX w. – miedzianą puszkę wraz z zalakowaną butelką, w której budowniczowie, z inicjatywy wykonawcy iglicy Franciszka Spornego, zostawili ukryty list z 1911 r. z przesłaniem dla potomnych.

Motor hansom cab stand, ca. 1938.

In the background, the tenement house number 20 in the Old Market Square. Starting from 1912, there had been a department store operated exclusively by Polish personnel. In that time, it was the third largest store of this type in the city. The double letter “S,” seen over the second floor of the building, represented the initials of its two owners – Mieczysław Siuchniński and Roman Stobiecki. In the end of 2008, during thorough remodeling of the tenement, an object dating from the early 20th century was found. It was a copper tin along with a closed bottle, in which the builders, on the initiative of Franciszek Sporny who build the spire, left a letter to posterity in 1911.

Widok z ul. Krętej, 1934 r.

Ulica Kręta została wytyczona w poł. XIV w. W okresie staropolskim miała charakter krętego przesmyku między kamienicami, stąd jej nazwa.

A view from Kręta Street, 1934.

Kręta Street was outlined in the middle of the 14th century. During the Old-Polish period, it served as a winding pass between tenement houses, thus its name (“kręty” means winding in Polish).

Dom Towarowy Bracia Mateccy, grudzień 1933 r.

Najbardziej znany w Bydgoszczy dom towarowy Czesława i Władysława Mateckich, w którym kupowano modną odzież, stał na Starym Rynku. W trakcie II wojny światowej najpierw został braciom odebrany, a w 1945 r. podpalony wraz ze stojącymi obok kamienicami.

Matecki Brothers Department Store, December 1933.

The best known Department Store in Bydgoszcz, owned by Czesław and Władysław Matecki, offering fashionable attire, was standing in the Old Market Square. During World War II, it was first taken away from the brothers, and in 1945 it was set on fire along with the nearby tenement houses.

Muzeum Miejskie, 1923-1939.

Budynek muzeum znajdował się tuż przy kościele pojezuickim na Starym Rynku. Z powodu rozbiórki obiektu sakralnego, a następnie całej zachodniej pierzei, przestał istnieć w 1940 r. Jedynym elementem tamtej części placu, który nadal funkcjonuje, jest rzeźba-fontanna Dzieci bawiące się z gęsią.

Municipal Museum, 1923-1939.

The museum building was situated in the vicinity of the former Jesuit Church in the Old Market Square. It was demolished along with the entire western frontage in 1940. The only reminder of that part of the square, seen to this day, is the sculpted fountain of the Children Playing with the Goose.

Stary Rynek, 1940 r.

Podczas II wojny światowej z rozkazu niemieckich władz, na potrzeby wykorzystania placu w nowej koncepcji, wyburzono całą zachodnią pierzeję Starego Rynku. Poza kościołem jezuitskim rozebrano także gmach Muzeum Miejskiego. Zamierzano w tym miejscu zbudować nowy budynek ratusza w stylu narodowosocjalistycznym.

(fot. L. Drożdżyński)

Old Market Square, 1940.

During World War II, the entire western frontage of the Old Market Square was demolished at the request of the German authorities to implement a new concept related to the square. In addition to the former Jesuit Church, the Municipal Museum building was pulled down. The idea was to build a new town house in the National Socialist style on this site.